

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

1

*Tautinės savimonės žadintojai:
nuo asmens iki partijos*

SIETYNAS

Simono Daukanto 200 - osioms metinėms

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJS

1

*Tautinės savimonės žadintojai:
nuo asmens iki partijos*

Vilnius

SIETYNAS

1990

MBBK 9(TL)
Li-191

Redakcinė kolegija:

Egidijus Aleksandravičius, Antanas Kulakauskas,
Rimantas Miknys, Egidijus Motieka, Antanas Tyla

Recenzavo:

Sigitas Jegelevičius

Li-191 **Lietuvių Atgimimo istorijos studijos: Str. rinkinys /Red-
kol.: E. Aleksandravičius ir kt.— V.: Sietynas, 1990—208.—
(Studijos: 1).**

**T.I: Tautinės savimonės žadintojai: nuo asmens iki partijos.— 208 p.—
Bibliogr. str. gale ir išnašose.**

Lietuvių Atgimimo istorijos studijų pirmajame tome pateikiama straipsnių, atspindinčių
tautinio lietuvių atgimimo judėjimą carinės valdžios metais.

L 0503020908

MBBK 9(TL)

TURINYS

Pratarmė.....	4
I. STRAIPSNIAI. STUDIJOS	5
<i>Egidijus Aleksandravičius</i> . Kazimieras Kontrimas ir lituanistinis sąjūdis XIX a. pradžioje	5
<i>Giedrius Subačius</i> . Simono Daukanto žodynai	20
<i>Zita Medišauskienė</i> . A.H.Kirkoro spaustuvė ir "Liaudies bibliotekėlės" leidimas	33
<i>Antanas Tyla</i> . Slaptas lietuvių mokymas 1862 - 1906 metais	47
<i>Žilvinas Norkūnas</i> . P.Vileišis — amžininkams irmums	67
<i>Rimantas Miknys</i> , <i>Egidijus Motieka</i> . Tautiškoji lietuvių demokratų partija: idėjinės - politinės kūrimosi aplinkybės	80
<i>Vilius Užtupas</i> . Saliamono Banaičio spaustuvė	126
II. SVARSTOME PROBLEMA: Atgimimo koncepcija	132
<i>Antanas Kulakauskas</i> . Apie tautinio atgimimo sąvoką, tautinių sąjūdžių epochą ir lietuvių tautinį atgimimą	132
<i>Antanas Tyla</i> . Kas atmirė Atgimimo metu?	143
<i>Egidijus Aleksandravičius</i> . Prie lietuvių atgimimo ištakų	146
<i>Darius Kuolys</i> . Replika polemikoje dėl tautinio atgimimo sampratos	151
<i>Arvydas Šliogeris</i> . Kas yra atgimimas?	153
<i>Vytautas Radžvilas</i> . XIX a. lietuvių tautinio atgimimoklausimu	157
III. IŠ ARCHYVŲ	165
Penki P.Vileišio laišakai J.Šliūpai. Parengė <i>Ž.Norkūnas</i>	165
Tautiškosios lietuvių demokratų partijos dokumentai. Parengė <i>R.Miknys</i> , <i>E.Motieka</i>	173

PRATARMĖ

Nėra ypatingo reikalo aiškinti, jog istorija, norėdama bent mažumėle būti gyvenimo mokytoja, turi atsigrežti į tuos praeities reiškinius, kurie lėmė vienokius ar kitokius mūsų tautos kelio posūkius. Šiandien išsiskleidusi tautinė savimonė yra papildomas akstinas kompleksiškai nagrinėti jau buvusius lietuvių Atgimimo pasireiškimus. Čia norėta suprasti "tyrinėjimų kompleksškumą" ne vien negausių šios problematikos specialistų - istorikų pastangų sutelkimo prasme, bet bandyta įsivaizduoti kaip visų humanitarinių (taigi ir nacionalinių) mokslų rezultatų publikavimą vienoje vietoje. Tik minties, įvairiais rakursais atskleidžiančios klaidžią ir sunkiai apibrėžiamą lietuvių Atgimimo istorijos raidą, koncentracija, gali padėti atgimti ir pačiam mokslui. Toks noras skatino leidinio sudarytojus toleruoti pačią didžiausią "žanro" ir stiliaus įvairovę: "Lietuvių Atgimimo istorijos studijose" rasime ir visai nedidelių replikų, ir išsamių, plačių mokslinių straipsnių; yra jose ir pastangų apžvelgti kuo platesnius problemos horizontus, nesistengiant papildyti faktografinį tautinio judėjimo istoriografijos aruodą, yra ir ganėtinai siaurų vieno asmens veiklos ar tykio aprašymų. Visa ši dėstymo laisvė — tai ne tik noras formaliai siekti įvairovės, bet ir to, kas buvo užsibrėžta, neišvengiama išdava. Dar daugiau, ji turėtų skatinti panašius tyrinėjimus ateityje.

Rinkinio sandara tokia: pirmiausia dedami straipsniai ir studijos. Antrąją dalį sudaro mokslinės diskusijos ar "apvalaus stalo" (Kultūros ir teatro studijos "Sietynas" seminarų medžiagos pagrindu) tekstai. Trečioji skirta į mokslinę apyvertą neįtrauktos Atgimimo istorijos archyvalijos publikavimui. Jei "Studijos" bus leidžiamos ir toliau, tikėtina dar lankstesnė turinio struktūra: galima įsivaizduoti ir vieno autoriaus monografiją, užimančią visą sąsiuvinį, ir vienam kuriam klausimui skirtų straipsnių rinkinį ar daugialypį almanachą, kuriame tilptų pati įvairiausia medžiaga, jos fragmentai, recenzijos etc.

Red. kolegija